

УДК 351.85

С. О. Павлова, головний спеціаліст - бухгалтер відділу бухгалтерського обліку та фінансових ресурсів

Л. В. Беззубко, д.держ.упр., професор

Управління культури і туризму Донецької обласної державної адміністрації

Донбаська національна академія будівництва і архітектури, м. Краматорськ, Україна
nik@donnaba.edu.ua

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ КУЛЬТУРИ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Зміни державного управління у сфері культури сприятимуть створенню ефективних умов для економічного, соціального, духовного розвитку населення Донецької області. Збереження культурної спадщини, відновлення культурно-мистецьких заходів та пошук культурного різноманіття прокладає шлях до Європи.

Ключові слова: державна політика, культура, стратегічний пріоритет, культурна спадщина, мистецтво.

S. O. Pavlova, Chief Specialist - Accountant, Department of Accounting and Financial Resources

L. V. Bezzubko, Doctor of Sciences in Public Administration, Professor

Department of Culture and Tourism of Donetsk Regional State Administration

Donbas National Academy of Civil Engineering and Architecture, Kramatorsk, Ukraine
nik@donnaba.edu.ua

IMPROVEMENT OF STATE POLICY IN THE DONETSK REGION CULTURE

The changes in public administration in the field of culture will promote for the creation of effective conditions for the economic, social, spiritual development of the population in Donetsk region. Preserving cultural heritage, renewal of cultural and artistic activities and the search for cultural diversity paves the way to Europe.

Keywords: state policy, culture, strategic priority, cultural heritage, art.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У зв'язку з останніми подіями, що відбулися в Україні виникла потреба у внесенні змін до державної політики в сфері культури. Інвестування в культуру розглядається, як основний актив формування та розвитку людського потенціалу, що приносить соціальні та економічні вигоди, і як наслідок, найбільш повна духовна самореалізація людини. Актуальність даної теми полягає у тому, що зміни державної політики у сфері культури прискорять соціально-економічного розвиток регіону і держави в цілому, сприятимуть забезпеченню надання якісних публічних послуг населенню Донеччини на демократичних та прозорих засадах, популяризації традицій, історії України у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем у розвитку культурної політики займалися такі вітчизняні вчені: Борисенко Д.В., Ігнатченко І.Г., Гриценко О.А., Дзюба І.М., Андрущенко В.П. та інші. Проте, наукові праці фахівців не відображають повною мірою чіткого плану дій та дієвого механізму реалізації державної політики у сфері культури країни. Також, невраховані особливості впровадження державної політики у сфері культури у Донецькій області.

Метою цієї статті є визначення напрямків удосконалення державної політики у сфері культури Донецької області.

Виклад основного матеріалу. Аналіз стану галузі культури області дозволяє окреслити коло проблем, які суттєво впливають на її розвиток:

- фінансування галузі відбувається у недостатніх обсягах на підтримку розвитку;
- вплив професійних кадрів;
- значних масштабів набуло руйнування пам'яток історії та культури;
- матеріально-технічна база закладів культури багатьох міст області постраждала внаслідок проведення бойових дій і потребує відновлення;
- існують проблеми із збереженням та поповненням музейних та бібліотечних фондів;
- недостатньо використовуються такі сучасні ефективні методи підтримки мистецтва, як конкурсні гранти;
- неготовність значної частини керівників закладів культури та органів управління галуззю до масштабних соціально-економічних змін;
- слабка взаємодія місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення розвитку сфери культури в області.

Та попри ці негативні чинники, вдалося в основному зберегти мережу закладів, підприємств та організацій культури, табл. 1.

Таблиця 1.

Заклади культури та мистецтв Донецької області [1].

Роки	Театри, од.	Музеї, од.	Демонстра-тори фільмів, од.	Бібліотеки, од.		Клубні заклади, од.	
				усього	у тому числі у сільській місцевості	усього	у тому числі у сільській місцевості
2013	5	26	36	951	368	649	412
2014*	2	2	16	-	-	-	-
2015*	1	14	13	517	267	390	296
2016*	1	15	-	509	264	387	295
2017*	1	15	-	491	259	381	290

*- без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області.

Вчений-культуролог В. М. Шейко, розглядає взаємодію між культурою і державою. Автор в своїй праці пише, що духовна культура і влада в суспільстві є гарантом стабільності. Духовна і матеріальна культури задають і підтримують зразки людської діяльності, здійснюють процес соціалізації людини; державна ж влада спрямовує свої зусилля на скріплення зв'язків між різновидами культури, інститутами, спільностями насамперед там, де вплив духовної і матеріальної культур виявляється недостатнім, де норми моралі підкріплені правом, законом [2, с. 56].

Театральне мистецтво завжди приваблювало мешканців Східного регіону, але на теперішній час у Донецькій області залишився один театр, який розташований у м. Маріуполь. В 2017 році проводився капітальний ремонт поворотного планшету сцени, тому кількість вистав було скорочено, які відбувалися у малій залі театру, що суттєво відобразилось на кількості глядачів (рис. 1).

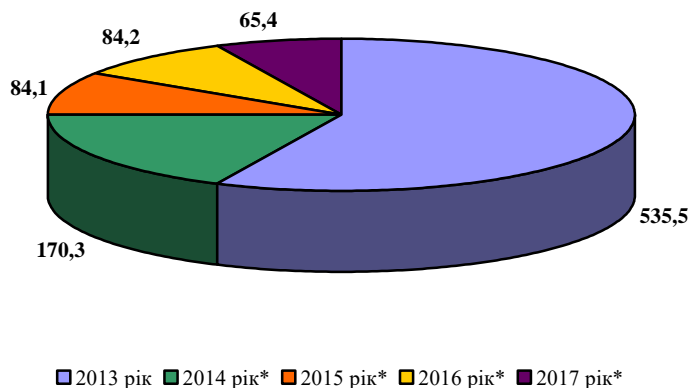
На жаль, сьогодні реалізація сучасних музейних проектів для більшості музеїв – дуже затратна, а більшість цікавих креативних ідей проектів, так і залишаються ідеями.

З точки зору Д.В. Борисенко, важливими для формування державної політики у сфері культури є Указ Президента від 24 листопада 2005 року «Про першочергові заходи щодо

збагачення та розвитку культури і духовності українського суспільства», а також Закон України «Про культуру» від 14 грудня 2010 року тощо.

У першому – збагачення та розвиток культури і духовності українського суспільства зазначалось як пріоритетне завдання української держави.

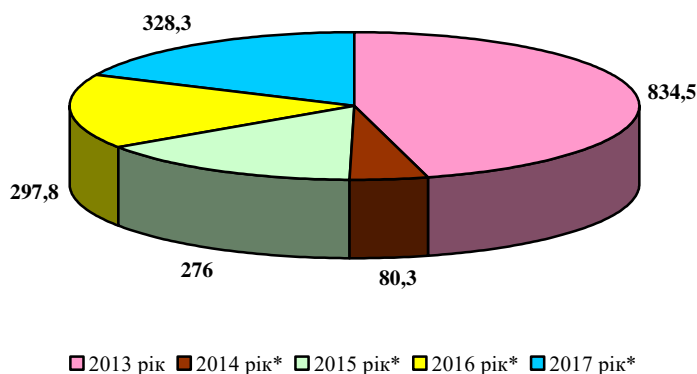
У другому – культура України визнавалася загальним здобутком і надбанням громадян країни всіх національностей [4].

*- без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області.

Рисунок 1 - Кількість глядачів на виставах у театрах, тис. ос. [3]

Одним із критеріїв успішної діяльності музею є створення нових, сучасних музейних проектів (виставок, серій тематичних майстер-класів, лекторіїв) та модернізація матеріально-технічної бази, що приверне нових відвідувачів музеїв, рис. 2.

*- без урахування частини тимчасово окупованої території у Донецькій області.

Рисунок 2 - Кількість відвідувачів музеїв, тис. ос. [3]

При цьому у статті 3 Закону України «Про культуру» було зафіксовано такі напрями державної політики України у сфері культури:

- захист і збереження культурної спадщини як основи національної культури, турбота про розвиток культури;
- сприяння утвердженню гуманістичних ідей, високих моральних засад у суспільному житті;
- гарантування прав громадян у сфері культури;

– створення умов для творчого розвитку особистості, підвищення культурного рівня, естетичного виховання громадян, доступності освіти у сфері культури для дітей та юнацтва, розвитку закладів культури незалежно від форми власності, залучення до сфери культури інвестицій, коштів від надання платних послуг, благодійництва, інших не заборонених законодавством джерел;

– визначення естетичного виховання дітей та юнацтва пріоритетом розвитку культури;

– пропагування української національної культури в усій її різноманітності за кордоном та світового культурного надбання в Україні;

– забезпечення розвитку міжнародного культурного співробітництва [5].

Дані напрями повинні були забезпечити соціально-економічний розвиток України, шляхом впровадження державних програмах, які мали б цільове призначення у сфері культури та мистецтва. Але більшість програм не впроваджено та носять лише рекомендаційний характер.

Саме тому управління культури і туризму Донецької обласної державної адміністрації розробило план стратегічного розвитку у сфері культури і мистецтва.

План стратегічного розвитку (далі – Стратегія) до 2022 року є базовим програмним документом, який відображає бачення перспективного розвитку, ставить стратегічні цілі, закладає принципи їх досягнення і пропонує підхід до організації та управління процесом впровадження. Мета плану стратегічного розвитку полягає у визначенні стратегічних пріоритетів, завдань, напрямів і мети, які сприятимуть забезпеченню ефективних умов для духовного, естетичного, соціального розвитку населення Донецької області шляхом засвоєння та використання новітніх знань і технологій, збереження безцінної культурно-духовної спадщини.

Обґрунтування положень плану Стратегії здійснено на основі результатів досліджень, чинних законодавчих і нормативних актів Президента України, Кабінету Міністрів України, Міністерства культури України, Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року [6], місцевих органів виконавчої влади, об'єднаних територіальних громад з урахуванням міжнародних правових актів і угод.

Стратегічні пріоритети Стратегії:

- створення сучасного відкритого універсального комунікативного простору в музеях області, який об'єднує минуле, сучасне й майбутнє;
- формування національної культурної ідентичності Донеччини через переосмислення значення і ролі культурної спадщини;
- розвиток театрального мистецтва;
- стратегія розвитку бібліотек як сучасних культурно-освітніх та інформаційних центрів;
- стратегія розвитку мистецької освіти в Донецькій області.

Розглянемо в якості прикладу напрями реалізації деяких стратегічних пріоритетів.

Стратегічний пріоритет «Стратегія розвитку бібліотек як сучасних культурно-освітніх та інформаційних центрів» - це створення механізмів перетворення бібліотек в сучасний, адекватний очікуванням суспільства, культурний, інформаційний, інтелектуальний і просвітницький ресурс розвитку Донеччини.

Стратегічні завдання цього пріоритету є:

- створення обласної бібліотеки «Сучасний простір інформації»;

- створення нового формату бібліотечних послуг в містах, районах та ОТГ: інтернет бібліо-центри, лінгва-центри, пересувні бібліомобілі. бібліо-хаби, інформаційні центри, медіатеки.

Основні інструменти реалізації даного пріоритету наведені у табл.2.

Таблиця 2.

Інструменти реалізації пріоритету у розвитку культури

Мета	Очікувані результати
Надання послуг бібліотечного обслуговування та інтернет-послуг жителям віддалених населених пунктів.	Поповнення бібліотечних фондів: ретельно сформований перелік як вітчизняної, так і зарубіжної друкованої продукції та електронних видань, придбання творів історичної тематики, поезії, фантазії, пригодницької літератури, а також книг, які популяризують діячів української культури, науки, спорту тощо.
Створення нової моделі управління персоналом бібліотеки шляхом залучення всіх до процесу відновлення організації: впровадження в структуру організації таких понять, як «командна робота», «лідер команди», автономні робочі групи стратегічного планування	Придбання електронних видань та мультимедійних продуктів.
Створення комфортного бібліотечного середовища в першу чергу для людей з особливими потребами, фізичними обмеженнями, дітей та підлітків, сільських жителів, літніх людей, безробітних. Безкоштовна альтернатива Інтернет-кафе де, крім користування стаціонарними комп'ютерами, є Wi-Fi, можна читати книги, влаштовувати тематичні зустрічі, тренінги, майстер-класи тощо.	Промоція книг, організація зустрічей з письменниками.
Розвиток читання через систему соціального партнерства. Реалізація наряду передбачає підвищення соціальної ролі книжки й читання як процесу культурного, духовного, професійного та інтелектуального збагачення людини, формування медіа- і технологічної грамотності, що сприятиме підвищенню якості життя окремої особи та громади, а також сталому розвитку суспільства.	Підключення бібліотек області до мережі Інтернет дозволить впроваджувати нові сервісні послуги для населення, надавати необмежений доступ до світових та вітчизняних інформаційних ресурсів.
	Підвищення якості бібліотечного обслуговування населення області, а саме, запровадження нових видів послуг – віртуальної довідки, електронної доставки документів, проведення телемостів, скап конференцій тощо.

Стратегічний пріоритет «Стратегія розвитку мистецької освіти в Донецькій області» (рис. 3).

Рисунок 3 - Стратегія розвитку мистецької освіти в Донецькій області [7]

1. Стратегічний пріоритет: розвиток мистецької освіти області - це сприяння подальшому розвитку мистецької освіти в умовах освітньої реформи та децентралізації, яка дозволить відновити та підсилити роль мистецької освіти в житті українського суспільства, підвищити якість мистецької освіти в мистецьких школах, розширити доступність мистецької освіти для громадян України, незалежно від віку та місця проживання, у тому числі і для громадян з особливими потребами.

2. Стратегічний пріоритет «Створення повного замкнутого циклу мистецької освіти області» дозволить забезпечити вищі навчальні закладів мистецької освіти молодими висококваліфікованими кадрами шляхом створення на базі вищого навчального закладу комунальної форми власності Бахмутського коледжу мистецтв імені Івана Карабиця вищого навчального закладу культури III-IV рівня акредитації «Бахмутський інститут культури і мистецтва».

В Донецькій області існує проблема браку кваліфікованих кадрів в системі мистецької освіти. Оскільки немає навчального закладу III-IV рівня на території області, студенти в пошуках підвищення кваліфікації вимушені виїздити за її межі.

З метою забезпечення вищих навчальних закладів молодими висококваліфікованими кадрами розроблено концепцію створення на базі Бахмутського коледжу мистецтв імені Івана Карабиця вищого навчального закладу культури III-IV рівня акредитації «Бахмутський інститут культури і мистецтва». Два інші коледжі мистецтв стануть структурними підрозділами ВНЗ. У новоствореному інституті планується навчання за таких спеціальностей:

- музичне мистецтво (музичні інструменти, вокал академічний, естрадний, народний, диригенти, керівник колективів);
- образотворче мистецтво (дизайнер, стиліст оформлювач, мистецтвознавець, реклама і дизайн);
- народна художня творчість (режисери масових свят, хореографія, культурологія);
- менеджмент соціокультурної діяльності;
- інформаційно – бібліотечна та архівна справа;
- музезнаводство, пам'яткознаводство;
- кіно і театральне мистецтво (режисер театру, телеведучий, оператор кіно і телебачення, монтажник кіно і телебачення, актор театру і кіно.

Інструменти реалізації пріоритету наведено у табл.3.

Таблиця 3.

Інструменти реалізації пріоритету

Мета	Очікувані результати
Виховання своїх висококваліфікованих кадрів для коледжів мистецтв, мистецьких шкіл, бібліотек, музеїв, театрів та клубних закладів, що сприятиме підвищенню рівня освіти, культури і мистецтва східного регіону та розширенню перспектив працевлаштування випускників	Отримання повного замкнутого циклу мистецької освіти, коли вищій навчальний заклад готує фахівців для коледжів мистецтв, клубних закладів, мистецьких шкіл, бібліотек, музеїв, театрів. Виховання висококваліфікованих кадрів для закладів культури і мистецтва, що сприятиме підвищенню рівня освіти, культури і мистецтва східного регіону та розширенню перспектив працевлаштування випускників.
Поліпшення матеріального забезпечення	
Доступність приміщень для маломобільних груп населення	

Висновки. Таким чином, удосконалення державної політики у сфері культури це впровадження ефективних засобів: активна діяльність з розвитку національних установ і організацій, збереження і відновлення культурної спадщини, міжрегіональний обмін культурно-мистецькими заходами, забезпечення розвитку самодіяльної творчості і професійного мистецтва та сприяння держави щодо забезпечення населення мистецькою освітою та підвищити рівень професійної підготовки кадрів в регіоні.

Література

1. Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець XIX – початок XXI ст.): в 2 т. Харків: Основа, 2001. Т. 1: 2001. 518 с.
3. Статистичний щорічник України за 2017 рік. Державна служба статистики України. Київ, 2018.
4. Борисенко Д. В. Державна політика у сфері культури: її сутність та особливості реалізації. *Теорія та практика державного управління*. 2017. Вип. 4 (59). С. 1-8.
5. Закон України "Про культуру" від 14.12.2010 № 2778-VI. С. 4.
6. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2020 року. URL: https://dn.gov.ua/wp-content/uploads/3_Strategiya-2020.pdf
7. План заходів з реалізації у 2018-2020 роках Стратегії розвитку Донецької області на період до 2020 року. URL: https://dn.gov.ua/wp-content/uploads/6_PZ_2018-2020_-90-vid-7.01.2017.pdf.